

อนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า
(พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๖)

Scenarios of Mahachulalongkornrajavidyalaya University
in the decade

ปานจิตร สุกุมารย์ Panjitr Sukumal^๑
เอี่ยมพร หลินเจริญ Ueamporn Lincharoen^๒
ชำนาญ ปาณาวงษ์ Chamnan Panawong^๓

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๖) มีการดำเนินการวิจัย ๔ ขั้นตอน คือ ๑) การศึกษาภาพปัจจุบัน เหตุการณ์ และแนวโน้มที่เกิดขึ้น ๒) การศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์ และแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นกับภาพอนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ๓) การศึกษาภาพอนาคตทางเลือกของอนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า และ ๔) การนำเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานตามพันธกิจที่นำไปสู่ภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในอดีตจวบจนปัจจุบัน ได้แก่ ผู้บริหาร คณาจารย์ ศิษย์เก่า นิสิตปัจจุบัน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน ๒๒ รูป/คน ผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการด้านการศึกษา จำนวน ๓ รูป/ท่าน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีพันธกิจ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการผลิตบัณฑิต ๒) ด้านการวิจัยและพัฒนา ๓) ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม และ ๔) ด้านการงานบูรณาการศิลปวัฒนธรรม เหตุการณ์และแนวโน้มที่สำคัญที่สุดที่อาจส่งผลการดำเนินงาน มีจำนวน ๕ เหตุการณ์และแนวโน้ม เหตุการณ์เหล่านี้อาจส่งผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ติดตามมาในระดับที่ ๑ จำนวน ๑๘ เหตุการณ์ และผลกระทบระดับที่ ๒ จำนวน ๕๕ เหตุการณ์ เมื่อนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องคงเหลือ ๒๘ เหตุการณ์ และเมื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์ ปรากฏว่า ภาพอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้

^๑สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร Educational Research and Evaluation, Graduate School Naresuan University, Thailand.

^๒คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Faculty of Education Naresuan University, Thailand.

^๓คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร Faculty of Education Naresuan University, Thailand.

ทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ มีจำนวน ๕ ภาพ เมื่อนำภาพที่มีโอกาสในการเกิดสูงและระดับของผลกระทบปานกลางมาสร้างภาพอนาคตเชิงตรรกะโดยอาศัยปัจจัยภายนอกที่มีแรงขับเคลื่อนสูงคือ การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ทำให้ได้ภาพอนาคตทางเลือกของภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๖) มีจำนวน ๔ ภาพ ภาพอนาคตทางเลือกที่ควรเร่งรัดให้เกิด คือ ภาพอนาคตที่ ๒ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอยู่ในระดับมาก และมีความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสูง ข้อเสนอเชิงนโยบายมี ๓ ประการ คือ ๑) การเร่งสร้างผลผลิตและบริการวิชาการแก่สังคมที่นำชื่อเสียงมาสู่มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากนัก ๒) การขยายการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อป้องกันการมีเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการศึกษาน้อย และสามารถขยายขอบเขตการจัดการศึกษาและบริการวิชาการแก่สังคมให้ กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และ ๓) การขยายการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาขั้นสูง เพื่อขยายขอบเขตการบริการการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ด้วยการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีมาก

คำสำคัญ : อนาคตภาพ, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ทศวรรษหน้า

Abstract

The purposes of this study were to analyze the preferable scenarios of Mahachulalongkornrajavidyalaya University in year 2023. The process consisted of 4 stages including, 1) identifying the present status, events, and trends that emerged changes, 2) considering the impacts of those trends and events that affect the scenarios of the University in 2023, and 3) developing the alternative possible futures and preferable scenarios of the university in 2023, and 4) developing strategic planning policy to guide the university to the preferable scenarios or the university in 2023 The sample group, twenty-two participants and five experts using in study was the present and former administrators, members, students, alumni and their employees, the expert in education.

The research finding revealed that the 4 missions of the University were teaching and learning, researching, serving public, and promoting art and culture. There were 5 important events and trends that might affected the University. These events induced 18 primary and 55 secondary impact events,

but there were only 28 events that had high consistency. The interactions of these events developed 5 alternative scenarios of the University in 2023. The one which had medium impact and high opportunity to develop was chosen to create the preferable scenarios by using scenario logic. The 2 external driving forces, the competition of strength of the community and the use of educational technology, were combined the chosen alternative scenario; as a result, the 4 preferable scenarios of the University in 2023 were developed. The fourth preferable scenarios that needed to expedite was support of technology were high and the strength the community. The 3 proposed policies for the university to lead to the fourth scenario were 1) promoting the products and services that increase the university reputation to increase the competitiveness of the university, 2) expanding the education provision into the region to strengthen the competitiveness at the international community of the university, and 3) enhancing the education provision by educational technology to expand the educational services.

Keywords: Scenarios, Mahachulalongkornrajavidyalaya, Next Decade

๑. บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกกำลังอยู่ในยุคที่เรียกกันว่า "โลกาภิวัตน์" (globalization) ความเจริญก้าวหน้าของการสื่อสาร โทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยปัจจุบันทำให้โลกแคบลง สามารถติดต่อสื่อสารข้อความถึงกันและกันได้อย่างรวดเร็ว ทำให้วัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเชื่อ ความคิดของสังคม สามารถเผยแพร่กระจาย และถ่ายโอนกันได้ง่ายและรวดเร็ว

การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมในยุคปัจจุบันและในอนาคตจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง การยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนา

บุคลากรที่มีคุณภาพสามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต พัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาในการสร้างความรู้และนวัตกรรม เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในโลกาภิวัตน์ สนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของท้องถิ่นไทย โดยใช้กลไกของธรรมาภิบาล การเงิน การกำกับมาตรฐาน และเครือข่ายอุดมศึกษา บนพื้นฐานของเสรีภาพทางวิชาการ ความหลากหลาย และเอกภาพเชิงระบบ ทั้งนี้เพื่อให้อุดมศึกษาสร้าง

สังคมไทยให้เป็นสังคมความรู้ สังคมอุดมปัญญา^๔

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อการผลิตกำลังคน เพื่อให้มีความรู้ในสรรพวิชาการต่าง ๆ อย่างทันสมัยทันเหตุการณ์ทันโลกควบคู่กับการเป็นผู้มีคุณธรรมและดำรงอยู่ในสังคมด้วยความสันติสุข^๕ การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการผลิตกำลังคนในระดับสูงการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศและสามารถแข่งขันกับนานาประเทศจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาคุณภาพทั้งในด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถเป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพที่จะทำการพัฒนาประเทศ^๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาอีกแห่ง

หนึ่งของประเทศที่มีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางของโลกพร้อมกับการรักษาเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งโดยเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการความเจริญงอกงามทางปัญญาและคุณภาพแก่บุคคลสังคม ซึ่งปัจจุบันมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๕ ได้ทรงสถาปนาขึ้นและได้ดำเนินการตามพระราชปณิธาน ในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รัฐบาล โดยการนำของ ฯพณฯ พล.อ. ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เสนอให้รัฐสภาตราพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มหาราช ได้ทรงลงพระปรมาภิไธยเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๐ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๔๐ ส่งผลให้มหาวิทยาลัย มีพระราชบัญญัติรับรองสถานภาพเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ในกำกับของรัฐบาล เน้นจัดการศึกษาวิชาการด้านพระพุทธศาสนา อยู่ในการกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๔๐ เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยจึงต้องบริหารจัดการภายใต้แผนยุทธศาสตร์อุดมศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด เพื่อให้เป็นไปตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ๔ ประการคือ ๑) ผลิตบัณฑิต ๒) วิจัยและพัฒนา ๓) บริการวิชาการแก่สังคม และ ๔) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

^๔ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๕)**. ๒๕๕๐.

^๕ สนม ครุฑเมือง. (๒๕๕๗). **รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยอิสระของรัฐ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. , มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.

^๖ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. (๒๕๔๕). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**. กรุงเทพฯ : ปรักหวนกราฟฟิค.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีการพัฒนาและปรับเปลี่ยนโครงสร้างตลอดจนการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและประเทศชาติ เพื่อความสอดคล้องกับแนวโน้มการอุดมศึกษาโลกในเชิงนโยบายของการบริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในอนาคต ปัจจุบันเปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีจำนวนนิสิตที่เพิ่มขึ้นทุกปี และมีการขยายการรองรับนิสิตจากต่างประเทศที่จะเข้ามาศึกษาในประเทศไทย ดังนั้นมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงตระหนักถึงภาวะคุกคามดังกล่าว จึงพยายามหาแนวทางเพื่อขจัดอุปสรรคที่มีต่อการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบอุดมศึกษาไทย^๗

การวิจัยอนาคตเป็นวิธีการศึกษาอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่าง ๆ ที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากรหรือกลุ่มสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยมี จุดมุ่งหมายเพื่อ ๑) บรรยายอนาคตรูปแบบต่าง ๆ (alternative futures) ที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากรที่ศึกษา ๒) ประเมินสถานภาพในปัจจุบันเกี่ยวกับความรู้ต่าง ๆ ที่เรามีอยู่เกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้ ๓) บ่งชี้ผลกระทบและผลต่อเนื่องที่เป็นไปได้ต่างๆ ของแต่ละอนาคต ๔) ให้สัญญาณเตือนภัยล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจ

เกิดขึ้นได้ ๕) เข้าใจถึงเบื้องหลังกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จุดมุ่งหมายของการวิจัยอนาคตจึงเป็นการศึกษาและสำรวจแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ (possible) หรือน่าจะเป็น (probable) ของเรื่องที่เรากำลังศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะศึกษาได้ (all possible alternative trends) ทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้นและป้องกันหรือจัดแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไป หรือหาทางที่จะเผชิญอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าหากต้องเกิดขึ้นจริงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาอนาคตเป็นการศึกษาศักยภาพของการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความแตกต่างในอนาคต ๑๐ - ๒๕ ปี และยังให้ความสำคัญกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับขององค์การ เพื่อให้มีการกำหนดอนาคตร่วมกัน

การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้เทคนิคอนาคตภาพ (Scenarios) เนื่องจากเทคนิคนี้มีได้เป็นแค่เพียงการพยากรณ์เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ใด ๆ ที่มุ่งไปที่ประเด็นใดประเด็นหนึ่งเท่านั้น หากเป็นการพิจารณาถึงสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งระบบที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่สนใจโดยมีการรวมแนวโน้มต่าง ๆ ที่มีความเป็นไปได้หรือแม้กระทั่งสิ่งที่ไม่น่าจะเป็นไปได้เข้าไว้ด้วยและฉายออกมาเป็นภาพทั้งหมดที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งนับเป็นข้อได้เปรียบที่สำคัญของเทคนิคนี้^๘ นอกจากการใช้เทคนิค

^๗ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๕๘). **ประวัติและพัฒนาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ ๖. บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด.

^๘ จุมพล พูลภัทรชีวิน. (๒๕๒๙). การวิจัยอนาคต, **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**. ๑(๑) : ๒๒-๒๔ ; มีนาคม.

^๙ Morrison, J.L., Renfro, W.L., Boucher, W.I. & Editors. (๑๙๘๓).

อนาคตภาพแล้ว ผู้วิจัยยังจะนำเทคนิควิจัยอนาคตอื่นเข้ามาใช้ประกอบกันด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และมีคุณค่ายิ่งขึ้น โดยเทคนิควิธีที่ผู้วิจัยสนใจนำมาใช้ร่วมกับเทคนิคอนาคตภาพ คือ การกราดสำรวจสภาพแวดล้อม (environmental scanning) วงล้ออนาคต (Future Wheels) เมทริกซ์ผลกระทบไขว้ (Cross-Impact Matrix) การประชุมปฏิบัติการอนาคต (Future Workshops) การสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) และจะนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิจัยทั้งหมดมาสังเคราะห์และเขียนเป็นอนาคตภาพ (Scenario Writing) ของอนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า (ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๖)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาอนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า (ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๖) โดยจะศึกษาเฉพาะส่วนของอนาคตที่มีเหตุผลที่จะเป็นไปได้ (Possible Future) ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาเชิงอนาคตระยะกลาง เพราะเป็นการคาดการณ์สภาพในอนาคตที่ให้สมจริงได้โดยผลการวิจัยดังกล่าวสามารถกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ วางแผนการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายทุกระดับที่จะมีส่วนใน

การคาดการณ์อนาคตและเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปสู่อนาคตทางเลือกอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกและที่มีต่อภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) เพื่อศึกษาภาพอนาคตทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) เพื่อนำเสนอภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ควรจะเป็น

๕) เพื่อนำเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนในการดำเนินงานตามพันธกิจที่จะนำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยไปสู่ภาพอนาคตที่กำหนด

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

อนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในทศวรรษหน้า (ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ – ๒๕๖๖) เป็นการประยุกต์ใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อมุ่งคาดการณ์อนาคตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ และนำเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานตามพันธกิจที่จะนำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย ไปสู่สภาพอนาคตที่กำหนด การดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังสรุปขั้นตอนการวิจัย วิธีการและเครื่องมือการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาภาพปัจจุบัน เหตุการณ์ และแนวโน้มที่เกิดขึ้น

การวิจัยครั้งนี้ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาทและเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ผู้ที่มีประสบการณ์ นักวิชาการทางด้านการจัดการศึกษาสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย โดยผู้วิจัยทำการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง (Purposive sampling) ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อระบุเหตุการณ์ (Event) และแนวโน้ม (Trend) ที่เกิดขึ้นที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปัจจุบัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ๑) แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยในปัจจุบันสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยในอนาคต ๒) แบบบันทึก ผลการสืบค้นเอกสาร ฐานข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานตามพันธกิจของของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในอนาคต ๓) เครื่องมือที่ใช้ในการจัดอันดับ

ความสำคัญของเหตุการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้นที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับน้ำหนักความสำคัญของเหตุการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้น ที่ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาหรือนักวิชาการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเป็นผู้ที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งด้วยการสัมภาษณ์ และการสืบค้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยตนเอง การศึกษาปัจจัยสภาวะแวดล้อมภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อระบุเหตุการณ์ (Event) และแนวโน้ม (Trend) ที่เกิดขึ้นที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปัจจุบัน แบ่งวิธีการศึกษาออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ การกราดสำรวจสภาพแวดล้อม (Environmental Scanning) และการระบุเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยแต่ถ้าเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบสูง (Wild Card Technique) มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้

การกราดสำรวจสภาพแวดล้อม (environmental scanning) และการระบุเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยแต่ถ้าเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบสูง (wild card technique) มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้ การกราดสำรวจสภาพแวดล้อม เป็นการศึกษาเพื่อสำรวจภาพปัจจุบัน และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ การกราดสำรวจสภาพแวดล้อมด้วยการสืบค้นผ่านเอกสาร ได้แก่ รายงานประจำปี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หนังสือที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รายงานการประเมินตนเอง ประจำปี การศึกษา ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ วารสาร สิ่งพิมพ์ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย และหน่วยงานภาครัฐ และรายงาน การวิจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ทั้งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ของหน่วยงานภาครัฐ ดังกล่าว ข้างต้น และของหน่วยงานภาคเอกชน เช่น สื่อต่าง ๆ เป็นต้น ในการสืบค้นเพื่อทำการ กราดสำรวจสภาพแวดล้อม ๒ วิธี คือ วิธีการ สืบค้นแบบมีเงื่อนไข (Conditioned viewing) เป็นการสืบค้นผ่านแหล่งสารสนเทศ ต่างๆ โดยค้นหาเฉพาะสารสนเทศต่างๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามพันธกิจของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิธีการสำรวจอย่างเป็นทางการ (Formal searching) เป็นการสืบค้นผ่านแหล่ง สารสนเทศต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ข้างต้น เพื่อให้ ได้สารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน ตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย โดยทำการสำรวจเหตุการณ์ และ แนวโน้ม ที่ เกี่ยว ข ับ ระบบ ของ สภาพแวดล้อมภายนอก STEP ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้าน การเมืองการปกครองและกฎหมาย ดังนี้

การกราดสำรวจสภาพแวดล้อม ด้วยการสืบค้นผ่านเอกสาร ได้แก่ วารสาร สิ่งพิมพ์ และรายงานการวิจัยของหน่วยงาน

ภาครัฐ และของหน่วยงานเอกชน รวมทั้งการ สืบค้นผ่านฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น ในการสืบค้นเพื่อทำการกราดสำรวจ สภาพแวดล้อม ๒ วิธี คือ วิธีการสำรวจแบบมี เงื่อนไข (conditional viewing) เป็นการ สืบค้นผ่านแหล่งสารสนเทศต่างๆ โดยค้นหา เฉพาะสารสนเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิธีการสำรวจอย่าง เป็นทางการ (formal searching) เป็นการ สืบค้นผ่านแหล่งสารสนเทศต่างๆ ที่กำหนดไว้ ข้างต้น เพื่อให้ได้สารสนเทศตามที่เกี่ยวข้อง กับการดำเนินงานตามพันธกิจของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การระบุเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นน้อย (Wild card technique) เป็นการระบุ เหตุการณ์ ที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นได้ หรือเป็น เหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นน้อยมาก แต่ถ้า เกิดขึ้นแล้วจะส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรง ต่อ อนาคตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย ในปีพ.ศ. ๒๕๖๖ การสัมภาษณ์ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ใน อดีตจวบจนปัจจุบัน การกราดสำรวจ สภาพแวดล้อม ภายใน และ ภายนอก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เหตุการณ์ดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อเชิงบวก หรือผลกระทบต่อเชิงลบก็ได้ **การวิเคราะห์ ข้อมูล** การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative analysis) ด้วยการวิเคราะห์ เนื้อหา (content analysis) เพื่อระบุ เหตุการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้น และค้นหา สัญญาณอย่างอ่อนที่ระบุถึงแนวโน้มที่อาจจะ เกิดขึ้น ที่ส่งผลต่อภาพอนาคตมหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปีพ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๒๕ รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative analysis) ในส่วนที่เป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับ การดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยด้วย สถิติบรรยาย (descriptive statistic) การจัดอันดับความสำคัญ (priority setting) ของ เหตุการณ์และแนวโน้มโดยผู้เชี่ยวชาญให้ น้ำหนักความสำคัญของแต่ละเหตุการณ์และ แนวโน้มตามความคิดเห็น ด้วยมาตราประมาณ ค่า (rating) ๕ ระดับ และนำมาจัดเรียงลำดับ ตามค่าเฉลี่ย^{๑๐} จากผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาด้าน การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์หรือนักวิชาการศึกษา จำนวน ๓ รูป/คน

ขั้นตอนที่ ๒ การศึกษาผลกระทบของเหตุการณ์ และแนวโน้มที่อาจเกิดขึ้นกับภาพอนาคต ของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ๑) เครื่องมือวิเคราะห์วงล้ออนาคต เป็นแบบบันทึกความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบระดับ ที่ ๑ และ ๒ ของ เหตุการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้นที่ใช้ในการ การประชุมปฏิบัติการอนาคต (Futures Workshop) ของผู้บริหารและผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหาร อาจารย์ บุคลากรสายปฏิบัติการ ศิษย์เก่า และผู้ใช้ บัณฑิต ๒) เครื่องมือวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับโอกาส

^{๑๐} สุวิมล ว่องวานิช. (๒๕๔๘). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ตั้งต้น และใน การเกิดขึ้นของเหตุการณ์และหนึ่งเมื่อมีอีก เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้น หรือผลจากการมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง เหตุการณ์ ๒ เหตุการณ์ ที่ ใช้ในการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้าน การศึกษาด้านการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ หรือนักวิชาการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาผลกระทบ ของเหตุการณ์ และแนวโน้ม เป็นการนำ เหตุการณ์และแนวโน้มที่ได้รับการจัดอันดับ ความสำคัญอยู่ใน ๒ อันดับแรก มาวิเคราะห์ ผลกระทบที่เกิดขึ้น ๒ ขั้นตอน ดังนี้ การ วิเคราะห์วงล้ออนาคต (Futures wheel) เป็นการวิเคราะห์เหตุการณ์ผลกระทบใน ลำดับที่ ๑ และ ๒ ด้วยการประชุมปฏิบัติการ อนาคต (futures workshop) ระหว่าง ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยดำเนินการดังนี้ เหตุการณ์ หรือแนวโน้มที่ถูกจัดอันดับความสำคัญใน อันดับที่ ๑ และ ๒ มาเขียนลงในวงกลมเพื่อ เป็นเหตุการณ์ หรือแนวโน้ม โดยที่วงล้อ อนาคต ๑ วงล้อ จะใช้เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ หรือแนวโน้มเพียง ๑ เรื่อง ๑) ระบุเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นผล ต่อเนื่องจากเหตุการณ์หรือแนวโน้มตั้งต้น เป็น เหตุการณ์ผลกระทบในระดับที่ ๑ (primary level) จากนั้นจึงวาดกรอบวงกลมล้อมรอบ เหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นติดตามมา และ ลากเส้นเชื่อมโยงจากวงกลมเริ่มต้นไปยังทุก ๆ เหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นติดตามมา ๒) ระบุเหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในระดับที่ ๒ (secondary level) เช่นเดียวกับระดับ ๑ แต่ เป็นเหตุการณ์ที่มีโอกาสเกิดขึ้นติดตาม

ต่อเนื่องเฉพาะจากเหตุการณ์ที่เป็นผลกระทบในระดับที่ ๑ เท่านั้น จากนั้นจึงวาดกรอบวงกลมล้อมรอบ และลากเส้นเชื่อมโยงจากวงกลมที่เป็นเหตุการณ์ในระดับที่ ๑ ที่เป็นสาเหตุไปยังทุกๆ เหตุการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นติดตามมาในระดับที่ ๒ ๓) พิจารณาความสอดคล้องของเหตุการณ์ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นและคัดเลือกเหตุการณ์ผลกระทบที่คาดว่าจะมีความสำคัญต่อการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ โดยใช้ฉันทมติจากผู้ทรงคุณวุฒิ สำหรับนำไปวิเคราะห์ในลำดับต่อไป **การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ (Cross-impact analysis)** เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นด้วยวิธีการของ Gordon และ Helmer^{๑๑} มีขั้นตอนดังต่อไปนี้ ๑) นำเหตุการณ์ผลกระทบในระดับที่ ๒ ที่ได้จากการวิเคราะห์วงล้ออนาคตนำมาใส่ในตารางเมทริกซ์การวิเคราะห์ผลกระทบไขว้ ในคอลัมน์ที่ ๑ และแถวที่ ๑ ๒) ประเมินค่าความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ในแต่ละเซลล์ตามเงื่อนไข โดยผู้เชี่ยวชาญ ๓ ท่าน และคำนวณค่าเฉลี่ยของค่าความน่าจะเป็นในแต่ละเซลล์ ๓) ตรวจสอบและปรับความน่าจะเป็นในการเกิดเหตุการณ์ของแต่ละเซลล์ โดยมีวิธีการประมาณค่าความน่าจะเป็นในแต่ละเมทริกซ์ ๔) ประเมินค่าอัตราส่วนแถมต่อของ

ผลกระทบตั้งต้นของเหตุการณ์ ๕) ประเมินค่าดัชนีผลกระทบ

ขั้นตอนที่ ๓ การศึกษาภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๖ ในขั้นตอนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพอนาคตทางเลือกที่น่าจะเป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนำเสนอภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ควรจะเป็น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือวิเคราะห์ภาพอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ๑) ภาพอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด (alterative scenarios) ด้วยการใช้เมทริกซ์ภาพอนาคต ที่เกิดจาก ๒ ปัจจัย คือ โอกาสในการเกิดเหตุการณ์ และระดับของผลกระทบที่มีต่อการเกิดขึ้นของเหตุการณ์อื่น ๒) ภาพอนาคตทางเลือก (preferable scenarios) ด้วยการใช้เมทริกซ์ภาพอนาคตเชิงตรรกะ เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก ๒ ปัจจัย ที่มีระดับของแรงขับ (driving force) และความไม่แน่นอน (uncertainty) สูง การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด แบ่งออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ๑) การสร้างภาพอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด (alterative scenarios) ด้วยเมทริกซ์ภาพอนาคต (Scenario matrix) ตามโอกาสในการส่งผลกระทบ และโอกาสในการเกิดเหตุการณ์ ๒) ใช้วิธีการสร้างภาพอนาคตทางเลือก (preferable scenarios) ด้วยการสร้างภาพ

^{๑๑} Gordon, T.J., & Helmer, O. Cross-impact analysis. In J. Fowles. (๑๙๗๘). *Handbook of futures research*. Westwood, CT: Greenwood Press, Inc,

อนาคตเชิงตรรกะ (scenario logic) โดยมีขั้นตอน ดังนี้ ๑) ระบุปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการตัดสินใจกำหนดภาพอนาคต ๒) ระบุแรงขับเคลื่อนจากสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุให้เกิดความไม่แน่นอนที่มีผลต่อภาพอนาคตขององค์กรในระดับจุลภาคหรือปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายใน (inside-out) และระดับมหภาคหรือปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก (outside-in) ๓) สร้างผังภาพอนาคตเชิงตรรกะ โดยระบุปัจจัยและแรงขับเคลื่อนลงไปในผังภาพอนาคตเชิงตรรกะตามระดับของผลกระทบและความไม่แน่นอน ๔) วิเคราะห์และอธิบายรายละเอียดต่างๆ ลงในผังภาพอนาคตเชิงตรรกะ ๕) ตรวจสอบความสอดคล้องของภาพอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด และทางเลือกที่นำเสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการดำเนินงานตามพันธกิจทั้ง ๔ ด้าน กับผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ ๔ การนำเสนอ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานตามพันธกิจที่นำไปสู่ภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๖)

ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานตามพันธกิจที่นำไปสู่ภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๖) แบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ ๑) นำภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๖) มาวิเคราะห์ จุดแข็ง

จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT analysis) ๒) วิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพื่อนำเสนอนโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับพันธกิจ และ ๓) นำเสนอ นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานที่สร้างขึ้นกับผู้เชี่ยวชาญ

๔. ผลการวิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีพันธกิจ ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านการผลิตบัณฑิต ๒) ด้านการวิจัยและพัฒนา ๓) ด้านการบริการทางวิชาการแก่สังคม และ ๔) ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีโครงสร้างองค์กรและโครงสร้างการบริหารจัดการในปัจจุบันของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต้องอาศัยอำนาจการบริหารของสภามหาวิทยาลัย อธิการบดีมหาวิทยาลัย และคณะกรรมการที่มหาวิทยาลัยแต่งตั้งขึ้นเท่านั้น ในการพิจารณา ตัดสิน หรือการกำหนดนโยบาย โดยได้แบ่งส่วนงานเพื่อรับผิดชอบภาระงานของมหาวิทยาลัยออกเป็นระดับต่าง ๆ ดังนี้ ๑) ส่วนงานระดับคณะสำนัก สถาบันมี ๙ ส่วนงาน ๒) ส่วนงานระดับวิทยาเขต มี ๑๑ วิทยาเขต ๓) ส่วนงานระดับวิทยาลัยมี ๑๘ แห่ง ๔) ส่วนงานระดับโครงการขยายห้องเรียน ๓ แห่ง ๕) หน่วยวิทยบริการ ๑๓ แห่ง และ ๖) ส่วนงานระดับสถาบันสมทบ มี ๗ แห่ง ในปีการศึกษา ๒๕๕๙ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดการศึกษา ๓ ระดับ ได้แก่ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก มีส่วนงานจัดการศึกษาในที่ตั้งและนอกที่ตั้งจำนวน ๓๓ แห่ง มีนิสิตทั้งหมด ๒๓,๙๘๔ รูป/คน ในปัจจุบันมีบุคลากรจำนวน ๒,๔๐๒

รูป/คน เป็นบุคลากรสายปฏิบัติการวิชาชีพ และบริหารงานทั่วไป จำนวน ๑,๒๐๕ รูป/คน บุคลากรสายวิชาการ จำนวน ๑,๑๙๗ รูป/คน^{๑๒}

๑. ผลการศึกษาภาพปัจจุบัน เหตุการณ์ และแนวโน้มที่เกิดขึ้น

๑.๑ ภาพปัจจุบันตาม พันธกิจของมหาวิทยาลัย

จากการสำรวจ สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพันธกิจ ได้แก่ ด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการแก่ สังคม และดำเนินงานบำรุงศิลปวัฒนธรรมของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

๑) ด้านการผลิตบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการผลิตและพัฒนากำลังคนให้ สอดคล้องกับความต้องการของคณะสงฆ์และ สังคมในการพัฒนาประเทศโดยมีเป้าหมาย ชัดเจนที่จะพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึง ประสงค์คือ มุ่งพัฒนาบัณฑิตให้มีปฏิปทาน่า เลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตและปัญญา มีความสามารถแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อ พระพุทธศาสนา เสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่า ทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้ เพียงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ในปี การศึกษา ๒๕๕๙ มีส่วนงานจัดการศึกษาใน

^{๑๒} มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย. (๒๕๕๙). รายงานประจำปี ๒๕๕๗. กรุงเทพฯ ฯ บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด.

ที่ตั้งและนอกที่ตั้ง จำนวน ๓๓ แห่ง เพื่อผลิต บัณฑิตที่ดีและเก่ง มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึง ประสงค์ การให้การบริการทางการศึกษาของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดำเนินการโดยผ่านสำนักหอสมุดและ เทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ สถาบันภาษา และศูนย์อาเซียนศึกษา

๒) ด้านการวิจัยและพัฒนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้ ดำเนินการสร้างและจัดตั้งสถาบันวิจัยพุทธ ศาสตร์ เป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุน และส่งเสริมพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนา ของมหาวิทยาลัย มีการจัดกิจกรรมเพื่อ ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้าน การวิจัยอย่างสม่ำเสมอในทุกส่วนงานจัด การศึกษาของมหาวิทยาลัย ผลงานวิจัยส่วน ใหญ่จะเป็นงานวิจัยที่เน้นระเบียบวิธีวิจัยเชิง คุณภาพเป็นการวิจัยที่ดีความคัมภีร์ หรือ วิเคราะห์หลักธรรม ความหลากหลายในการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยยังไม่มากนัก สาธารณชน ในอนาคตนั้นมหาวิทยาลัยจะต้องมารวาง แผนการวิจัยที่ชัดเจน และตอบสนองความ ต้องการของสังคมในด้านการแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งด้านความคิด วัฒนธรรม หรือ แม้แต่ด้านการเมือง โดยไม่ละทิ้งอัตลักษณ์ ความเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง มีระเบียบ วิธีวิจัยที่ชัดเจนถูกต้องตามหลักวิชา นอกจากนั้น มหาวิทยาลัยต้องมีแหล่งเผยแพร่ ผลงานทางวิชาการ ผลงานการวิจัยที่มีความ น่าเชื่อถือ โดยเป็นแหล่งเผยแพร่ของ มหาวิทยาลัยเองและตามหน่วยงานภายนอก ให้มากขึ้น

๓) ด้านการบริการวิชาการแก่ สังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัยส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ตามปณิธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ให้ประสานสอดคล้อง เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ความเข้าใจหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพในการดำรงรักษา เผยแผ่หลักคำสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการให้บริการวิชาการแก่สังคมในรูปของการออกเผยแผ่เป็นหลัก เนื่องจากนิสิตส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยมีสถานภาพเป็นนักบวชในพระพุทธศาสนา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม สำนักงานพระสอนศีลธรรม และสถาบันวิปัสสนาธุระ

๔) ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เสริมสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้เอื้อต่อการศึกษา เพื่อสร้างจิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย สนับสนุนให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นรากฐานของการพัฒนา มหาวิทยาลัยมีต้นทุนทางสังคมในภารกิจด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสูงกว่ามหาวิทยาลัยอื่น ๆ เนื่องจากสังคมมองว่างานด้านศาสนากับวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกัน การจัดกิจกรรมควรจะทำเป็นระบบ คือ มีการวางแผน มีการดำเนินงาน มีการวิจัย และมีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ โดยจะมีการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้า

มาช่วยในการถ่ายทอดการเรียนรู้วัฒนธรรม ช่วยเสริมสร้างกระบวนการชุมชนเข้มแข็ง ด้วยการเรียนรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยต้องเริ่มจากการปลูกฝังให้นิสิตหรือแม้แต่ประชาคมในมหาวิทยาลัย รู้ถึงความสำคัญและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ โดยเริ่มจากการร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน นอกไปจากนั้น มหาวิทยาลัยต้องเชื่อมโยงการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เข้ากับพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษาอีก ๓ พันธกิจให้ได้ กล่าวคือ ๑) ผลิตภัณฑ์ที่มีความรู้ความเข้าใจด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ ๒) มหาวิทยาลัยและบัณฑิตวิทยาลัยมีงานวิจัยด้านศิลปวัฒนธรรม และ ๓) มหาวิทยาลัยสามารถให้บริการวิชาการแก่สังคมในด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติที่ถูกต้องได้

๑.๒ ผลการวิเคราะห์เหตุการณ์และแนวโน้มที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากการสำรวจสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปรากฏว่าเหตุการณ์และแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ๔ ด้าน (STEP) ได้แก่ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมืองและกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อภารกิจตามพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการแก่สังคม และด้านทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังนี้

เหตุการณ์ และ แนวโน้มที่มีความสำคัญที่สุดที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มี เหตุการณ์ เป็นเหตุการณ์ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานตามพันธกิจสรุปผลการทราดสำรวจสภาพแวดล้อมภายในและของสภาพแวดล้อมภายนอกของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเพื่อ ค้นหาเหตุการณ์และแนวโน้มที่มีความสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่อ การดำเนินงานตามพันธกิจ ปรากฏว่า มีเหตุการณ์และแนวโน้มที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานตามพันธกิจของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวนทั้งสิ้น ๔๕ เหตุการณ์ ๔๑ แนวโน้ม แบ่งออกเป็นด้านการผลิตบัณฑิต จำนวน ๑๔ เหตุการณ์ ๑๙ แนวโน้ม ด้านการวิจัยและพัฒนา จำนวน ๑๒ เหตุการณ์ ๖ แนวโน้ม ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม จำนวน ๑๑ เหตุการณ์ ๙ แนวโน้ม และด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจำนวน ๘ เหตุการณ์ ๗ แนวโน้มเมื่อนำเหตุการณ์และแนวโน้มทั้งหมดไป จัดอันดับความสำคัญ ปรากฏว่า มี เหตุการณ์ที่มีความสำคัญเป็นอันดับ ๑ จำนวน ๕ เหตุการณ์แบ่งออกเป็นเหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานตามพันธกิจ ด้านการผลิตบัณฑิต ๒ เหตุการณ์ และเป็น เหตุการณ์ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานตามพันธกิจด้านการวิจัย ด้านการบริการ วิชาการ และ ด้าน การ ทำนุ บำรุง ศิลปวัฒนธรรม ด้านละ ๑ เหตุการณ์

๒. ผลกระทบของเหตุการณ์ และแนวโน้ม ที่อาจเกิดขึ้นที่อาจส่งผลกระทบต่อ ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผลจากการวิเคราะห์เหตุการณ์ ผลกระทบในระดับที่ ๑ และระดับที่ ๒ ของ ด้วย การวิเคราะห์ห่วงล้อนาคต ปรากฏว่า จากเหตุการณ์ตั้งต้น ๕ เหตุการณ์ นำไปสู่การเกิดเหตุการณ์ที่ คาดว่าจะเกิดขึ้น ติดตามมาเป็น เหตุการณ์ผลกระทบระดับที่ ๑ จำนวน ๑๘ เหตุการณ์ และเหตุการณ์ ผลกระทบระดับที่ ๒ จำนวน ๕๕ เหตุการณ์ รวมจำนวน ๗๓ เหตุการณ์

การวิเคราะห์ความสอดคล้องของ เหตุการณ์ผลกระทบ เมื่อนำเหตุการณ์ ผลกระทบ ทั้งหมดจำนวน ๗๓ เหตุการณ์ มาวิเคราะห์ความสอดคล้องของการเกิด เหตุการณ์ ก่อนที่จะนำไปทำการวิเคราะห์ ผลกระทบไขว้ปรากฏว่า กลุ่มของเหตุการณ์ที่มีความสอดคล้องกับเหตุการณ์ตั้งต้นที่ เกิดขึ้น จากเหตุการณ์ที่ ๑ ถึงเหตุการณ์ที่ ๕ มีจำนวน คงเหลือ ดังนี้ เหตุการณ์ ๑ การดำเนินงาน ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในและภายนอก มีเหตุการณ์ ๑.๑) ผลผลิตของมหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับของ สังคม ๑.๒) สังคมมีความเชื่อมั่นต่อ มหาวิทยาลัย ๑.๓) มีผู้สนใจเข้าศึกษาต่อ มหาวิทยาลัย ๑.๔) บุคลากรและนิสิต ภาควิชาในสถาบันและตนเอง และ ๑.๕) บุคลากรมีความเข้าใจและทุ่มเทในการทำงาน เหตุการณ์ ๒ สังคมไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี เหตุการณ์ ๒.๑) จำนวนสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษามากขึ้น ๒.๒) จำนวนผู้มี โอกาสศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามากขึ้น ๒.๓) มีการแก่งแย่งนิสิตเข้าศึกษาต่อมากขึ้น ๒.๔) จำนวนหลักสูตรเปิดเพิ่มมากขึ้น ๒.๕) จำนวน นิสิตเพิ่มมากขึ้น ๒.๖) ขาดแคลนบุคลากร

ทางการศึกษา เหตุการณ์ ๓ การวิจัยเพื่อประยุกต์หลักธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม มีเหตุการณ์ ๓.๑) การใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย ๓.๒) ผลงานวิจัยนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ๓.๓) ขาดกลไกและระบบการขับเคลื่อนโครงการวิจัย ๓.๔) การจัดตั้งศูนย์เผยแพร่ผลงานวิจัยและนวัตกรรมทางพระพุทธศาสนา ระดับชาติและนานาชาติ ๓.๕) การตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานวิจัยในวารสารที่ได้รับการยอมรับ ๓.๖) มีความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานอื่นมากขึ้น และ ๓.๗) คณาจารย์นำผลงานวิจัยบูรณาการกับการเรียนการสอนและพันธกิจอื่น ๆ เหตุการณ์ ๔ ศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิชาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ระดับชาติและนานาชาติ มีเหตุการณ์ ๔.๑) อาจารย์นำงานวิจัยมาบูรณาการการเรียนการสอนและการบริการวิชาการแก่สังคม ๔.๒) นิสิตได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ตรงด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ๔.๓) สร้างและพัฒนาหลักสูตรการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ๔.๔) หลักสูตรอบรมวิปัสสนากรรมฐานสำหรับคนทุกวัย ๔.๕) เครือข่ายความร่วมมือจากองค์การภายนอกมากขึ้น เหตุการณ์ ๕ กระแสการเปิดรับวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น มีเหตุการณ์ ๕.๑) ส่งเสริมการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษสำหรับบุคลากรและนิสิต ๕.๒) ส่งเสริม ให้คุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ๕.๓) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และศิลปวัฒนธรรม ๕.๔) อาจารย์นำงานวิจัยมาบูรณาการการเรียนการสอนและการทำงานบำรุงศิลปวัฒนธรรม และ

๕.๕) คณาจารย์กำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับรายวิชา ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ผลกระทบไว้ทั้ง ๒ ขั้นตอนจะให้ความน่าจะเป็นของการเกิดเหตุการณ์ตั้งต้น ความน่าจะเป็นของแต่ละเหตุการณ์เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับเหตุการณ์อื่น การวิเคราะห์ต่อเนื่อง ของการเกิดเหตุการณ์ที่เป็นเหตุการณ์ตั้งต้น ต่อกันของแต่ละเหตุการณ์เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับ เหตุการณ์อื่น และการวิเคราะห์ดัชนีผลกระทบของแต่ละเหตุการณ์ที่มีต่อการเกิดขึ้นของเหตุการณ์อื่น ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การวิเคราะห์ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมด

๓. ภาพอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เป็นภาพอนาคตที่อาจเกิดขึ้นได้ทั้งหมดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในการดำเนินงานตามพันธกิจ มีจำนวน ๖ ภาพ จำแนกตามระดับของโอกาสในการเกิดเหตุการณ์และระดับของผลกระทบของเหตุการณ์ในแต่ละภาพมีรายละเอียดดังนี้

๑) ภาพที่มีโอกาสเกิดน้อยและเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบน้อย ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นน้อย และถ้าหากเกิดขึ้นแล้วก็จะส่งผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ มีโอกาสเกิดขึ้นตามมาน้อย คือ สังคมไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีโอกาสทำให้จำนวนนิสิตเพิ่มมาก

ขึ้นน้อย และเหตุการณ์นี้มีผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมาน้อย

๒) ภาพที่มีโอกาสเกิดปานกลาง และเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบน้อย ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นปานกลาง และถ้าหากเกิดขึ้นแล้วก็จะส่งผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ มีโอกาสเกิดขึ้นตามมาน้อย คือ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก มีโอกาสทำให้สังคมมีความเชื่อมั่นต่อมหาวิทยาลัย สังคมไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีโอกาสทำให้มีความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานอื่นมากขึ้น การวิจัยเพื่อประยุกต์หลักธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม มีโอกาสทำให้ขาดกลไกและระบบการขับเคลื่อนโครงการวิจัย ศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิชาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ มีโอกาสทำให้อาจารย์นํานงานวิจัยมาบูรณาการการเรียนการสอนและการบริการวิชาการแก่สังคม และ กระแสการเปิดรับวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น มีโอกาสทำให้อาจารย์นํานงานวิจัยมาบูรณาการการเรียนการสอนและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับน้อย และ เหตุการณ์นี้มีผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมาน้อย

๓) ภาพที่มีโอกาสเกิดสูงและเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบน้อย ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นสูง และถ้าหากเกิดขึ้น

แล้วก็จะส่งผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ มีโอกาสเกิดขึ้นตามมาน้อย คือ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก มีโอกาสทำให้บุคลากรและนิสิตภาคภูมิใจในสถาบันและตนเองมีผู้สนใจเข้าศึกษาต่อมหาวิทยาลัย การวิจัยเพื่อประยุกต์หลักธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม มีโอกาสทำให้ผลงานวิจัยนำไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาและพัฒนาสังคม ศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิชาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ มีโอกาสทำให้อาจารย์นํานงานวิจัยและนักวิชาการระดับชาติและนานาชาติ นิสิตได้รับองค์ความรู้และประสบการณ์ตรงด้านการบริการวิชาการแก่สังคม และ เครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรนอกภาคมากขึ้น และกระแสการเปิดรับวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น มีโอกาสทำให้การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และศิลปวัฒนธรรม อาจารย์นํานงานวิจัยมาบูรณาการการเรียนการสอนและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับน้อย และ เหตุการณ์นี้มีผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมาน้อย

๔) ภาพที่มีโอกาสเกิดปานกลาง และเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบปานกลาง ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นปานกลาง และถ้าหากเกิดขึ้นแล้วก็จะส่งผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ มีโอกาสเกิดขึ้นตามมาในระดับปานกลาง คือ สังคมไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี

โอกาสทำให้ จำนวนสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษามากขึ้น จำนวนหลักสูตรเปิดเพิ่มมากขึ้น และขาดแคลนบุคลากรทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง และเหตุการณ์นี้มีผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมาในระดับปานกลาง

๕) ภาพที่มีโอกาสเกิดสูงและเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบปานกลาง ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นสูง และถ้าหากเกิดขึ้นแล้วก็จะส่งผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ มีโอกาสดังกล่าวตามมาปานกลาง คือ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในและภายนอก มีโอกาสทำให้ผลผลิตของมหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับของสังคม บุคลากรมีความเข้าใจและทุ่มเทในการทำงาน สังคมไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีโอกาสทำให้ จำนวนผู้มีโอกาสศึกษาต่อระดับอุดมศึกษามากขึ้น มีการแก่งแย่งกันเข้าศึกษาต่อมากขึ้น การวิจัยเพื่อประยุกต์หลักธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม มีโอกาสทำการใช้ประโยชน์จากผลงานวิจัย ศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิชาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ มีโอกาสทำให้หลักสูตรอบรมวิปัสสนากรรมฐานสำหรับคนทุกวัย และกระแสการเปิดรับวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้น มีโอกาสทำให้ส่งเสริมการสื่อสารด้วย ภาษาอังกฤษสำหรับบุคลากรและนิสิต ส่งเสริม ให้คุณค่าและอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย อยู่ในระดับปานกลาง และ

เหตุการณ์นี้มีผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมาน้อย

๖) ภาพที่มีโอกาสเกิดสูงและเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบสูง ภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ประกอบด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะมีโอกาสดังกล่าวเกิดขึ้นสูง และถ้าหากเกิดขึ้นแล้วก็จะส่งผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ มีโอกาสดังกล่าวตามมามาก คือ ศูนย์ความเป็นเลิศด้านวิชาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ มีโอกาสทำให้สร้างและพัฒนาหลักสูตรการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาอยู่ในระดับมาก และเหตุการณ์นี้มีผลกระทบทำให้เกิดเหตุการณ์อื่น ๆ ตามมามาก

๔. ผลการวิเคราะห์

ภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Preferable Scenarios) เป็นกรณีวิเคราะห์ด้วยภาพอนาคตเชิงตรรกะ (Scenario Logic) ตามแนวคิดของ Ashley และ Morrison (๑๙๙๕) ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายใน และแรงขับ จากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๖) เมื่อนำภาพดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์ภาพอนาคตทางเลือกปรากฏว่า ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายในที่มีผลกระทบต่อภาพอนาคตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ การสร้างและพัฒนาหลักสูตรบริการวิชาการด้าน

พระพุทธศาสนา แรงขับเคลื่อนปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อภาพอนาคตและมีความไม่แน่นอน (Uncertainty) สูง คือ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำให้มีเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา และด้านสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้ความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนเมื่อนำมาวิเคราะห์ภาพอนาคตเชิงตรรกะ ทำให้ได้ ภาพอนาคตทางเลือกของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ๒๕๖๖ มีจำนวน ๔ ภาพ เมื่อวิเคราะห์รายละเอียดของภาพอนาคตทางเลือกแต่ละภาพ ปรากฏว่า ภาพที่ ๔ เป็นภาพที่ควรหลีกเลี่ยงหรือป้องกันไม่ให้เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการจัดการศึกษาน้อยความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนต่ำ ภาพที่ ๓ ควรป้องกันไม่ให้เกิดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการจัดการศึกษาน้อย ภาพที่ ๑ ควรป้องกันไม่ให้ความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนต่ำ และภาพที่ ๒ เป็นภาพอนาคตที่ควรให้เกิดขึ้น และน่าจะเร่งรัดให้เกิดภาพอนาคตนี้โดยเร็ว ก่อนปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เพื่อให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการจัดการศึกษามากและมีความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสูง

๕. นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนการดำเนินงานตามพันธกิจที่นำไปสู่ภาพอนาคตทางเลือก ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖

ข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่สอดคล้องกับภาพอนาคตทางเลือก คือ ภาพอนาคตที่

๒ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสนับสนุนการจัดการศึกษามาก ในขณะที่ความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนสูง เป้าหมาย เร่งรัดหรือเพิ่มโอกาสให้เกิดภาพนี้โดยเร็ว ก่อน พ.ศ. ๒๕๖๖ ภาพดังกล่าว ข้อเสนอเชิงนโยบายมี ๒ ประการ คือ ๑) การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการบริการทางการศึกษามาสู่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากนัก และ ๒) การขยายการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อป้องกันการมีเทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการศึกษาน้อย และสามารถขยายขอบเขตการจัดการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ภาพอนาคตที่ ๒ ความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนในการบริการทางการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอยู่ในระดับสูง ในขณะที่การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการจัดการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีอยู่มาก เป้าหมายเพื่อเร่งรัดให้เกิดภาพอนาคตนี้โดยเร็ว อนาคตภาพโอกาสในการเกิดเหตุการณ์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสนับสนุนการจัดการศึกษาของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีอยู่มากข้อเสนอเชิงนโยบายมี ๓ ประการ คือ ๑) การเร่งสร้างผลผลิตและบริการวิชาการแก่สังคมที่นำชื่อเสียงมาสู่มหาวิทยาลัย เพื่อพัฒนาความสามารถในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนที่ไม่ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากนัก ๒) การขยายการพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อป้องกันการมีเทคโนโลยี

สนับสนุนการจัดการศึกษาน้อย และสามารถขยายขอบเขตการจัดการศึกษาและการบริการวิชาการแก่สังคมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และ ๓) การขยายการจัดการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาขั้นสูง เพื่อขยายขอบเขตการบริการการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ด้วยการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีมาก

๖. การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยอภิปรายผลจำแนกตามพันธกิจของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยดังต่อไปนี้

๑. การผลิตบัณฑิต จากข้อค้นพบ แสดงให้เห็นว่า บัณฑิตของมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้าต้องมีลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับความต้องการของมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์ และภูมิภาค โดยการผลิตบัณฑิตที่มีปริมาณและคุณภาพ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แม้ว่าภาพรวมหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า จะมีจำนวนหลักสูตรที่เน้นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา พัฒนาหลักสูตรเป็นนานาชาติเพิ่มขึ้น มีหลักสูตรที่มีจุดเด่นนิสิตมีองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา เผยแผ่หลักธรรมคำสอนด้วยภาษาไทย ภาษาถิ่น และภาษาอังกฤษ หลักสูตรต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัยที่จัดทำขึ้นจะได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและทันสมัย มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายคณาจารย์

ผู้เชี่ยวชาญทั้งมหาวิทยาลัยในประเทศและต่างประเทศ การพัฒนาหลักสูตรเพื่อเหมาะสมกับโครงสร้างประชากรที่มีวัยสูงอายุมากขึ้น การเปิดหลักสูตรปริญญาใบที่สองสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่เน้นภาคปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากกว่าการศึกษาภาคทฤษฎี การเปิดหลักสูตรประกาศนียบัตรสำหรับผู้สนใจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การพัฒนาหลักสูตรระยะสั้น เพื่อขยายกลุ่มผู้รับบริการทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และเพื่อประยุกต์หลักธรรมในการแก้ไขปัญหาของสังคม มหาวิทยาลัยควรมีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์หลักสูตรทั้งหลักสูตรเดิมที่ได้รับการปรับปรุงและหลักสูตรใหม่ ๆ นิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยต้องเป็นคนดีและคนเก่ง มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญในพุทธศาสนาและปรัชญา มีความรอบรู้ในเรื่องวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนในระดับดี บัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร ทั้งฟัง พูด อ่าน และเขียน ภาษาอังกฤษและภาษาอื่นที่ใช้ในภูมิภาค ในระดับอย่างน้อย ๒ ภาษา เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์และทัศนคติในการทำงานที่ดี ในส่วนของการจัดการศึกษาต้องจัดการศึกษาให้เหมาะสมกับการเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง ตามศักยภาพ ความชำนาญ และความพร้อม ไม่ควรวิ่งตามกระแสสังคม หรือขยายการจัดการศึกษาออกไปมากเกินไป รูปแบบและวิธีการสอนมุ่งเน้นให้นิสิตเรียนด้วยตัวเองผ่านเครือข่ายเว็บไซต์ ผู้เรียนจะได้เรียนจากสภาพความเป็นจริงจากสังคมและท้องถิ่น อีกทั้งในทศวรรษหน้ามหาวิทยาลัยควรลงทุนด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีความ

ทันสมัย ปลอดภัยและรวดเร็ว เนื่องจากใน ระบบการบริหารจัดการสมัยใหม่เทคโนโลยี เป็นสิ่งสำคัญมากในฐานะที่เป็นเครื่องมือที่มี ประสิทธิภาพในการทำให้การบริหารจัดการ บรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วซึ่งสอดคล้อง กับ ผล การ ศึกษา วิจัย ของ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (๒๕๔๒)^{๑๓} ที่ศึกษาถึงแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งพบว่าแต่ ละสถาบันอุดมศึกษาต้องกำหนดเป้าหมาย หรือพันธกิจของตนให้ชัดเจน ตามความ ชำนาญและศักยภาพ รวมทั้งมีการพัฒนา ความเป็นสากล (internationalization) บน พื้นฐานความเป็นไทยและภูมิปัญญาไทย นอกจากนี้ในทศวรรษหน้ามหาวิทยาลัยจะมี หลักสูตรการศึกษาระบบทางไกลทั้งในรูปแบบ หลักสูตรออนไลน์ที่อาศัยสื่อการเรียนการสอน ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งให้เนื้อหาการศึกษา ที่สมบูรณ์ทั้งบทเรียน การส่งงาน ดิวเตอร์ ระบบมัลติมีเดีย สื่อออดิโอ วิดีโอ การสื่อสาร ในรูปแบบอินเตอร์แอคทีฟ ซึ่งถือเป็นชั้นเรียน ออนไลน์เสมือนจริง

๒. การวิจัยและพัฒนา จากข้อ ค้นพบแสดงให้เห็นว่า การวิจัยบริสุทธิ์และ การวิจัยประยุกต์ในระดับคณาจารย์ นิสิต

^{๑๓} เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (๒๕๔๒) .แนวทางการปฏิรูป การศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปการศึกษา อุดมศึกษา.

คณะ สำนัก ศูนย์และหน่วยงานของ มหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า จะมีรูปแบบการ ดำเนินการวิจัยเชิงรุก งานวิจัยต้องมุ่งเน้นผลิต งานวิจัยที่ตอบปัญหาสังคม สามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน เช่น การใช้ หลักกรรมเบื้องต้นในการพัฒนาจิตใจและ แก้ไขปัญหาสังคม การวิจัยเชิงวัฒนธรรมเพื่อ สร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นต่อสังคมภูมิภาค อาเซียน มีการกำหนดทิศทางกรวิจัยร่วมกับ บัณฑิตศึกษา โดยมีเป้าหมายในการนำ ผลการวิจัยมาบูรณาการกับการจัดการเรียน การสอน การพัฒนาจิตใจ และการแก้ไข ปัญหาสังคม มีการตีพิมพ์เผยแพร่อย่าง กว้างขวางทั้งในรูปแบบเอกสารสิ่งพิมพ์ และ เผยแพร่ผ่านสังคมออนไลน์ หรือหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ หนังสือเสียง มีการจัดพิมพ์ หลายภาษา มีระบบการพัฒนานักวิจัยอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญในงานวิจัย แต่ละประเภท มหาวิทยาลัยควรจัดตั้ง ศูนย์กลาง การเผยแพร่ งานวิจัยทาง พระพุทธศาสนาในประเทศไทยและนานาชาติ สถาบันวิจัยที่มุ่งเน้นการให้บริการข้อมูล งานวิจัยด้านศาสนาและปรัชญาแก่ส่วนงาน ภายนอก รวมทั้งผลิตงานวิจัยที่มุ่งเน้นการ แก้ไขปัญหาแก่สังคมตามแนวทางศาสนา พัฒนา ระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพเพื่อจัดทำ ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ในการให้บริการข้อมูล งานวิจัยแก่หน่วยงานอื่น จากผลการวิจัย ดังกล่าวเป็นไปแนวทางเดียวกับการจัดทำ ยุทธศาสตร์และแผนวิจัยแบบบูรณาการ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ที่มุ่งเน้นการวิจัยแบบบูรณา การซึ่งมีลักษณะผนวกสาขาวิชาต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องมีการรายงานผลงานวิจัยแบบ ปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานบริหารนโยบายเป็น

การลดการแยกส่วนที่เชื่อมต่อกันไม่ได้ สามารถแก้ไขปัญหาการขาดความเชื่อมโยง (missing link) สนองต่อสถานการณ์ในหลากหลายมิติ (dimension) มีการกำหนดความสำคัญก่อนหลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มีลักษณะการวิจัยเชิงรุก (proactive) ที่สะท้อนกับห่วงโซ่มูลค่า (value chain) มีลักษณะที่มองภาพกว้างและมีลักษณะเจาะลึก ตลอดจนเป็นการสะท้อนกลุ่มก้อน (cluster) ที่เชื่อมโยงกับการสร้างระบบเครือข่ายของการบริหารอย่างแท้จริง^{๑๔}

๓. การบริการวิชาการแก่สังคม

จากข้อค้นพบ มหาวิทยาลัยควรสร้างระบบการให้บริการวิชาการแก่สังคม โดยมีแผนรองรับการพัฒนาในด้านดังกล่าวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยจัดทำระเบียบ และขั้นตอนการดำเนินงานด้านบริการวิชาการแก่สังคมให้ชัดเจน มีการสร้างเครือข่ายร่วมกับสถาบันการศึกษาอื่น หน่วยงานราชการหรือธุรกิจภาคเอกชน ในการออกให้บริการวิชาการแก่สังคม มีการจัดทำหลักสูตรระยะสั้นที่เหมาะสมกับบริบทของหน่วยงานต่าง ๆ รวมทั้งมีการพัฒนาบุคลากรผู้ให้บริการด้านการบริหารวิชาการแก่สังคม ให้มีทักษะความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เข้ามาใช้บริการ นอกไปจากนั้น มหาวิทยาลัยควรเป็นศูนย์การฝึกอบรม ด้าน

พระพุทธศาสนาและปรัชญาให้กับหน่วยงานภายนอกได้ อาจเป็นการให้บริการโดยไม่คิดมูลค่า และคิดมูลค่า ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของกิจกรรมต่าง ๆ มหาวิทยาลัยต้องบูรณาการการบริการวิชาการแก่สังคม ให้เข้ากับการจัดการเรียนการสอนและการวิจัยเพื่อพัฒนา โดยการจัดกิจกรรมให้นิสิตเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการวิชาการแก่สังคมแก่ชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาในระหว่างเรียน โดยมีคณาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางการดำเนินงานอย่างใกล้ชิด โดยอาจจะบูรณาการกับรายวิชาที่เป็นการศึกษาอิสระ การออกค่ายตามสถานที่ต่าง ๆ มหาวิทยาลัยควรดำเนินการ มีการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้บริการวิชาการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ และการใช้สื่อ รวมถึงการจัดทำสื่อเพื่อใช้ในการให้บริการวิชาการแก่สังคม มีสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ผลงาน หรือหลักสูตรการอบรม เช่น สถานีโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัย สถานีวิทยุ เว็บไซต์ ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแก่นิสิตควรมีการบูรณาการให้นิสิตมีโอกาสดำเนินกิจกรรมการบริการวิชาการแก่สังคมที่ตรงกับสาขาวิชาที่กำลังศึกษาอยู่ โดยจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกปฏิบัติซึ่งสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช, ๒๕๔๖ ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาควรมุ่งสร้างสถาบันของตนให้เป็นสถาบันทรัพย์สินทางปัญญา พร้อมกับมุ่งสร้างงานวิชาการที่สามารถเลี้ยงตนเองและเป็นแหล่งรายได้เพิ่มของมหาวิทยาลัย ก็คือ นักวิชาการ อาจารย์รวมทั้งนักศึกษาจะได้รับประสบการณ์ในทางปฏิบัติที่แท้จริง เป็นการพัฒนาชีวิต

^{๑๔} สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๙, (ร่าง) นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔), กรุงเทพฯ ฯ : กองนโยบายและแผนการวิจัย.

ความสามารถและเป็นการประเมินคุณภาพของสถาบันไปด้วย การที่มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา และยังสอดคล้องกับสุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ (๒๕๕๐) ด้านการบริการวิชาการ จะมีการกำหนดทิศทางและการวางแผนการให้บริการวิชาการแก่สังคมอย่างเป็นระบบและมีการบูรณาการกันทั้งในระดับคณะวิชาและมหาวิทยาลัยและได้ชื่อว่าเป็นสถาบันทรัพย์สินทางปัญญา^{๑๕}

๔. การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

จากผลการวิจัยครั้งนี้การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ควรจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของอาเซียนและนานาชาติ เพื่อใช้ศึกษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ โดยเน้นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทยและนานาชาติ สร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมของแต่ละเชื้อชาติโดยบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย จะมีนโยบายและแผนงานเชิงรุกในการดำเนินงานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการรวบรวมและรักษารูปแบบที่ถูกต้องของภูมิปัญญาไทยแขนงต่าง ๆ ให้คงอยู่และประยุกต์ภูมิปัญญาไทยให้มีการบูรณาการตามความเหมาะสม มีส่วนร่วมในการสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและ

สกัดกันวัฒนธรรมยุคใหม่ที่ไม่พึงประสงค์และร่วมกับชุมชนปกป้องรักษาสืบสานวัฒนธรรมอันล้ำค่าของท้องถิ่นไว้ โดยมหาวิทยาลัยจะมีบทบาทในการกระตุ้นให้ชุมชนต่าง ๆ ที่มีวัฒนธรรมอันดีงามเป็นรากฐานให้เห็นคุณค่าและภูมิใจในสิ่งที่มีอยู่ และจะเสริมสร้างกระบวนการให้ชุมชนได้เรียนรู้และให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมภายในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งขึ้น นำองค์ความรู้จากชุมชนมาพัฒนาและผลิตใหม่ให้เกิดมูลค่าแล้วนำกลับคืนสู่ชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชุมชนมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรและนิสิต มีส่วนร่วมในกิจกรรมในเชิงสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามอย่างต่อเนื่องและร่วมกันสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงมีการเปิดโอกาสให้นิสิตและประชาชนได้แสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรมได้มากยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก โดยมีการเผยแพร่กิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยในสื่อต่างๆอย่างครบวงจรและต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ทั้งรูปแบบการตกแต่งอาคาร การจัดห้องเรียน หรือบรรยากาศรอบ ๆ ตัวเพื่อปลูกฝังให้เกิดเป็นวิถีชีวิตประจำวัน ผลการวิจัยข้างต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของฟ้ามุ่ย เรื่องเลิศบุญ (๒๕๓๙) ที่ศึกษาถึงแนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ศตวรรษที่ ๒๑ พบว่า ในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสถาบันจะต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและครอบคลุมขอบเขตที่กว้างขวางแบบไร้

^{๑๕} สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (๒๕๕๐).

อนาคตภาพที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในทศวรรษหน้า. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ขอบเขต มีรูปแบบหลากหลายมากขึ้น และมีลักษณะการพัฒนาคุณลักษณะใหม่ที่มีการผสมผสานอย่างสมดุลระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมไปถึงการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นเป้าหมายในอนาคตเพื่อมุ่งสร้างบรรยากาศทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นทั้งระดับบุคคล องค์กรและสังคม มีการผสมผสานกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการถ่ายทอดกิจกรรมออกมาเพื่อหล่อหลอมบุคลิกภาพของบุคคลและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือภายนอกและทั่วโลกในลักษณะการร่วมกันดำเนินงานและขยายตัวออกไปในอนาคต^{๑๖} และยังสามารถคล้องกับสุภรณ เอี่ยมวิจารณ์ (๒๕๕๐) ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม จะมีนโยบายและแผนงานเชิงรุก มีการประยุกต์ภูมิปัญญาไทยให้มีการบูรณาการตามความเหมาะสม มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตผลงานวิจัยเพื่อการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมให้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเกิดมูลค่าเชิงพาณิชย์ได้

๖. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยได้ข้อค้นพบที่นำไปสู่ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ดังนี้

^{๑๖} ฟ้ามุ่ย เรื่องเลิศบุญ. (๒๕๓๙). การศึกษาแนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ ๒๑. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ ฯ.

๖.๑ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

๑. อนาคตภาพด้านการผลิต

บัณฑิต มหาวิทยาลัยต้องกำหนดภาพรวมหลักสูตรที่เน้นอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา พัฒนาหลักสูตรเป็นนานาชาติเพิ่มขึ้น มีหลักสูตรที่มีจุดเด่นนิสิตมีองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและเป็นคนดีและคนเก่งนิสิตสามารถเผยแพร่หลักธรรมคำสอนด้วยภาษาไทย ภาษาถิ่น และภาษาอังกฤษ บัณฑิตของมหาวิทยาลัยต้องมีลักษณะที่พึงประสงค์สอดคล้องกับความต้องการของมหาวิทยาลัย คณะสงฆ์ และมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน การสร้างและพัฒนาหลักสูตรสำหรับประชากรสูงวัย หลักสูตรปริญญาใบที่สองสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาความรู้ทางพระพุทธศาสนา ที่เน้นองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา ภาคปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากกว่าการศึกษาภาคทฤษฎี และมหาวิทยาลัยควรวางแผนและจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษามากขึ้น

๒. อนาคตภาพด้านการวิจัย

และพัฒนา จะมีรูปแบบการดำเนินการวิจัยเชิงรุก งานวิจัยต้องมุ่งเน้นผลิตงานวิจัยเพื่อใช้ในการพัฒนาจิตใจและสามารถแก้ไขปัญหาสังคม สามารถนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์และประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ผลงานวิจัยมุ่งเน้นเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของสังคม การวิจัยเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นต่อสังคมภูมิภาคอาเซียนและนานาชาติ มหาวิทยาลัยสงฆ์จะต้องเร่งพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อใช้ใน

การบริการงานวิจัยให้แก่ภูมิภาครวมทั้งเป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้างานวิจัยด้านพระพุทธศาสนา

๓. อนาคตภาพด้านการบริการวิชาการแก่สังคม มหาวิทยาลัยต้องยึดมั่นในความเชี่ยวชาญ และ อัตลักษณ์ ของมหาวิทยาลัยซึ่งคือด้านศาสนาและปรัชญา การพัฒนางานด้านบริการวิชาการแก่สังคมที่ดำเนินการมาแล้วและประสบความสำเร็จมาเป็นแม่แบบในการพัฒนาบุคลากรและนิสิตให้มีทักษะ ความรู้ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เข้ามาใช้บริการและพัฒนา กิจกรรมให้มีความหลากหลาย นอกไปจากนั้น มหาวิทยาลัยควรจัดทำหลักสูตรระยะสั้น เป็น ศูนย์ การฝึกอบรม ด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญาให้กับหน่วยงานภายนอกได้เพื่อให้สังคมมีความเข้มแข็ง มหาวิทยาลัยควรดำเนินการพัฒนาบุคลากรที่ทำหน้าที่ให้บริการวิชาการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพและการใช้สื่อ รวมถึงการจัดทำสื่อเพื่อใช้ในการให้บริการวิชาการแก่สังคม มีสื่อที่ใช้ในการเผยแพร่ผลงาน หรือหลักสูตรการอบรม เช่น สถานีโทรทัศน์ ของมหาวิทยาลัย สถานีวิทยุ เว็บไซต์ เป็นต้น

๔. อนาคตภาพด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยควรจัดตั้งศูนย์ศิลปวัฒนธรรมของอาเซียนและนานาชาติ เพื่อใช้ศึกษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ โดยเน้นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้

ด้านศิลปวัฒนธรรมของประเทศไทยและนานาชาติ สร้างเครือข่ายการดำเนินงานด้านศิลปวัฒนธรรมของแต่ละเชื้อชาติโดยบูรณาการเข้ากับการจัดการเรียนการสอนและการวิจัย เสริมสร้างกระบวนการให้ชุมชนได้เรียนรู้ และให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมภายในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งขึ้น นำองค์ความรู้จากชุมชนมาพัฒนาและผลิตใหม่ให้เกิดมูลค่าแล้วนำกลับคืนสู่ชุมชน เพื่อสร้างความมั่นคงแก่ชุมชน โดยมีการเผยแพร่กิจกรรมการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของมหาวิทยาลัยในสื่อต่าง ๆ อย่างครบวงจรและต่อเนื่อง สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัย ทั้งรูปแบบการตกแต่งอาคาร การจัดห้องเรียนหรือบรรยากาศรอบ ๆ ตัวเพื่อปลูกฝังให้เกิดเป็นวิถีชีวิตประจำวัน

๖.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป การวิจัยคาดการณ์อนาคตภาพมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในทศวรรษหน้า ในครั้งนี้เป็นการคาดการณ์อนาคตในระยะปานกลาง (ระยะเวลา ๑๐ ปี) ควรมีการจัดทำแผนการคาดการณ์อนาคตมหาวิทยาลัยในระยะยาวเพื่อให้มหาวิทยาลัยสามารถประเมินสภาพการณ์ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วรวมทั้งการเตรียมความพร้อมในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง และสามารถวางแผนในการกำหนดบทบาทของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในอนาคตได้

บรรณานุกรม

คัมภีร์พระไตรปิฎกและหนังสือภาษาไทย

- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (๒๕๔๒). **แนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดทำแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับอุดมศึกษา.
- จุมพล พูลภัทรชีวิน. (๒๕๒๙). การวิจัยอนาคต, **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**. ๑(๑) : ๒๒-๒๔ ; มีนาคม.
- ฟ้าม่วย เรื่องเลิศบุญ. (๒๕๓๙). การศึกษาแนวโน้มการบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ **สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในศตวรรษที่ ๒๑**. วิทยานิพนธ์ ค.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ ฯ
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๕๕๘). **ประวัติและพัฒนาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพฯ ฯ บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด. (๒๕๕๙). **รายงานประจำปี ๒๕๕๗**. กรุงเทพฯ ฯ บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี จำกัด.
- สนม ครุฑเมือง. (๒๕๔๗). **รูปแบบการบริหารมหาวิทยาลัยอิสระของรัฐ**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. , มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๙, (ร่าง) **นโยบายและยุทธศาสตร์การวิจัยของชาติ (ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔)**, กรุงเทพฯ ฯ : กองนโยบายและแผนการวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. (๒๕๔๕). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕**. กรุงเทพฯ ฯ : พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. **กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว ๑๕ ปี ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๖๕)**. ๒๕๕๐.
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (๒๕๕๐). **อนาคตภาพที่เป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในทศวรรษหน้า**. วิทยานิพนธ์ ศษ.ด. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุวิมล ว่องวานิช. (๒๕๔๘). **การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Gordon, T.J. ., & Helmer, O. Cross-impact analysis. In J. Fowles. (1978). **Handbook of futures research**. Westwood, CT: Greenwood Press, Inc,
- Morrison, J.L., Renfro, W.L., Boucher, W.I.. & Editors. (1983). **Applying Methods and Techniques of Futures Research**. San Francisco : Jossey-Bass.

